

1.

Bölüm

ANA HATLARIYLA PANDEMİ VE PANDEMİLER

Onur ÖZTÜRK¹

1. Pandemi nedir?
2. Yerel etkileri nedir?
3. Pandemiler arasındaki farklar nasıl değerlendirilir?
4. Pandemi örnekleri nelerdir?

PANDEMİ NEDİR?

Pandemi, etimolojik olarak analiz edildiğinde eski Yunanca'da 'tüm' anlamında kullanılan 'pan' ve 'insanlar' anlamında kullanılan 'demos' ifadelerinin birleşmiş halidir. Dünya genelinde etkisini gösteren salgın hastalıkları ifade etmektedir. Bir hastalığın pandemi olarak nitelendirilmesi için hastalığa yol açan etmenin insanları etkilemesi, kolayca yayılması, daha önce maruz kalınmamış olması, bulaşıcı ve tehlikeli olması gereklidir. Pek çok faktör, bulaşıcı bir hastalığın ne kadar uzağa yayılacağını etkilemektedir. Kanıtlar, artan küresel seyahat (özellikle uçak yolculukları) ve entegrasyon, kentleşme, arazi kullanımındaki değişiklikler ve doğal çevrenin gitgide daha fazla dejenere olması, savaşlar, mülteciler, vs. nedeniyle pandemi olasılığının hergün arttığını göstermektedir. Pandemilerin eski yayılma hızlarıyla seyretmediğini söylemek yanlış olmaz. Bir pandeminin global bir problem şekline bürünmesi 19. yüzyılda aylar alırken, şuan ilerleyen teknoloji sayesinde günlerden bahsedilmektedir (1,2).

Pandemik tehditlerin çeşitliliği, patojenlerden ve insanlarla etkileşimlerinden kaynaklanmaktadır. Patojenler, hastalığın bulaşma mekanizması ve dinamikleri,

¹ Doç. Dr. Onur ÖZTÜRK, Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Bölümü
dr.onurozturk@yahoo.com

KAYNAKLAR

1. Jones KE, Patel NG, Levy MA, et al. Global Trends in Emerging Infectious Diseases. *Nature* 2008;451: 990–93.
2. Büken NÖ. Pandemik influenza ve etik. *Hacettepe Tıp Dergisi* 2010; 41:62-68.
3. Madhav N, Oppenheim B, Gallivan M, et al. 2017.Disease Control Priorities: Improving Health and Reducing Poverty. World Bank Publications; 3rd edition, Chapter 17. pp 315-45.
4. Morens DM, Folkers GK, Fauci AS. What is a pandemic? *J Infect Dis.* 2009; 200(7):1018-1021. doi:10.1086/644537
5. Tokaç M. Salgın hastalıkların tarihi. Sağlık düşüncesi ve tıp kültürü platformu. <https://www.sdplatform.com/Dergi/1342/Salgın-hastaliklarin-tarihi.aspx>. Erişim: 18.11.2020
6. Qiu W, Rutherford S, Mao A, et al. The Pandemic and its impacts. *Health, Culture and Society* 2017;9(10):1-11. doi:10.5195/HCS.2017.221
7. Platt C. 2014. KingDeath: The Black Death and Its Aftermath in Late-Medieval England. Oxon, U.K.:Routledge.
8. Watts S. 1999. *Epidemics and History: Disease, Power, and Imperialism*, New Haven, Yale University Press. pp 49-50.
9. Yolun M. İspanyol Gribinin Dünya Ve Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri. Adıyaman Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012.
10. Hays JN. 2005. *Epidemics and Pandemics, Their Impacts on Human History*, California, ABC-CLIO.
11. Chisholm H. Cholera. *Encyclopedia Britannica* 1911;11(6): 265–66.
12. Frieden NM. The Russian Cholera Epidemic, 1892–93, and Medical Professionalization. *Journal of Social History* 1977;10(4): 538.
13. World Health Organization. Cholera. https://www.who.int/health-topics/cholera#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 19.11.2020.
14. Viboud C, Simonsen L, Fuentes R, et al. Global Mortality Impact of the 1957–1959 Influenza Pandemic. *Journal of Infectious Diseases* 2016;212 (11): 738–45.
15. McKibbin WJ, Sidorenko AA. 2006. *Global Macroeconomic Consequences of Pandemic Influenza*. Analysis, Lowy Institute for International Policy, Sydney, Australia.
16. Mathews JD, Chesson JM, McCaw JM, et al. Understanding Influenza Transmission, Immunity, and Pandemic Threats. *Influenza and Other Respiratory Viruses* 2009;3(4):143–49.
17. Kavet J. A Perspective on the Significance of Pandemic Influenza. *American Journal of Public Health* 1977;67(11):1063–70.
18. Dawood FS, Iuliano AD, Reed C, et al. Estimated Global Mortality Associated with the First 12 Months of 2009 Pandemic Influenza A H1N1 Virus Circulation: A Modelling Study. *The Lancet Infectious Diseases* 2012;12(9):687–95.
19. Kim YW, Yoon SJ, Oh IH. The Economic Burden of the 2009 Pandemic H1N1 Influenza in Korea. *Scandinavian Journal of Infectious Diseases* 2013;45(5):390–96.
20. WHO Global Health Observatory data, <http://www.who.int/gho/hiv/en/>
21. Dixon S, McDonald S, Roberts J. AIDS and Economic Growth in Africa: A Panel Data Analysis. *Journal of International Development* 2001;13(4):411–26.
22. Diamond, J. 2009. *Guns, Germs, and Steel: The Fates of Human Societies*. New York: Norton.
23. Aslan R. Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve COVID-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi* 2020;8(85):35-41.
24. Wang MD, Jolly AM. Changing Virulence of the SARS Virus: The Epidemiological Evidence. *Bulletin of the World Health Organization* 2004;82(7):547–48.
25. Keogh-Brown MR, Smith RD. The Economic Impact of SARS: How Does the Reality Match the Predictions? *Health Policy* 2008;88(1):110–20.
26. Bradley BT, Bryan A. Emerging respiratory infections: The infectious disease pathology of SARS, MERS, pandemic influenza, and Legionella. *Seminars in Diagnostic Pathology* 2019;36:152–159.

27. Arabi YM, Balkhy HH, Hayden FG, et al. Middle East Respiratory Syndrome. *New England Journal of Medicine* 2017;376(6): 584–94.
28. Park J, Kim J. 2015. Hong Kong Sets ‘Serious’ Response to South Korea’s MERS Outbreak. *Reuters*, June 8.
29. WHO (World Health Organization). 2016a. Ebola Situation Report. Weekly data report, April 15.
30. World Bank. 2014. The Economic Impact of the 2014 Ebola Epidemic: Short and Medium Term Estimates for Guinea, Liberia, and Sierra Leone. Working Paper 90748, World Bank, Washington, DC.
31. WHO (World Health Organization). 2017. Situation Report: Zika Virus, Microcephaly, Guillain-Barré Syndrome. Weekly data report, February 2.
32. UNDP (United Nations Development Programme). 2017. A Socio-Economic Impact Assessment of the Zika Virus in Latin America and the Caribbean: With a Focus on Brazil, Colombia, and Suriname. Synthesis report, UNDP, New York.